

ISO 9001 a ISO 14001 – konec přechodného období na dohled

PŘIPOMÍNÁME!

14. 9. 2018 KONČÍ PLATNOST NOREM ISO 9001:2008 a ISO 14001:2004

Blíží se kvapem konec roku 2017 a s ním i magické datum 14. září 2018, kdy bude definitivně ukončen souběh starých a nových verzí norem ISO 9001 a ISO 14001 pro systémy managementu kvality, respektive environmentu.

Jak známo, 15. září 2015 byly Mezinárodní organizací pro standardizaci (ISO) vydány dlouho očekávané novely těchto standardů, a tím bylo zahájeno tříleté přechodné období, během něhož platí akreditované certifikáty verzí ISO 9001:2008, ISO 9001:2015, ISO 14001:2004 a ISO 14001:2015. To se týká i jejich národních verzí, včetně ČSN, přestože tyto byly vydány s půlročním zpožděním.

Co tyto skutečnosti znamenají pro strany zainteresované do procesu certifikace?

Pro akreditační instituce to pochopitelně znamenalo přijmout opatření pro urychlenou připravenost akreditovat certifikační orgány podle nových verzí norem a informovat všechny zúčastněné strany o podmínkách přechodného období. Certifikační orgány si musely vytvořit a implementovat kritéria způsobilosti procesů a všech svých pracovníků, včetně auditorů, a tuto způsobilost demonstrovat před posuzovateli akreditačních orgánů.

Největší díl práce však náleží organizacím, které se zavázaly udržovat a prokazovat shodu s požadavky výše uvedených kritériálních norem před třetí stranou, tedy formou akreditované certifikace. Pro ně znamená přechod zvýšení úsilí při zlepšování systémů managementu, zejména pak v oblasti strategického plánování a řízení. Výhodou novel sice nepochybně je vzájemná kompatibilita daná sjednocením jejich logiky do tzv. Struktury vysoké úrovně (High level structure –

HLS), ale i tak se samozřejmě nemůže nic změnit na jejich hlavní orientaci – ISO 9001 na kvalitu a spokojenost zákazníka, ISO 14001 pak na identifikaci a řízení rizik provozu pro životní prostředí, včetně plnění příslušných závazných povinností.

Podle informací, které má TÜV NORD k dispozici, absolvovalo do konce října celosvětově pouze 26% společností tranzitní audit na verzi ISO 9001:2015 a 28% na verzi ISO 14001:2015. Nicméně rezoluce Mezinárodního akreditačního fóra (IAF) 13-2017 z října 2017 stanovila požadavek na certifikační orgány, aby od 15. března 2018 byly veškeré audity – certifikační, kontrolní (dozorové) i prodlužovací (recertifikační) – prováděny výhradně podle kritérií nových verzí obou norem z roku 2015. Nezávazné doporučení pracovní skupiny IAF pro systémy managementu dokonce hovoří o 1. lednu 2018 jako o datu, od kterého by se veškeré auditní aktivity třetí stranou měly řídit výhradně kritérii novel. To prakticky znamená, že v roce 2018 bude TÜV NORD provádět kontrolní audity podle verzí ISO 9001:2008, resp. ISO 14001:2004 jen ve výjimečných případech a to pouze do 14. března 2018. A také to znamená, že firmy, které po 15. září 2017 absolvovaly audit podle „starých“ verzí, mají platnost certifikátu omezenou vypršením platnosti akreditace, tedy 14. září 2018.

V takovýchto případech musejí organizace tranzitní audit absolvovat teoreticky do 14. září 2018, ale prakticky o jeden až dva měsíce dříve. Rozhodujícím datem pro uzavření auditu je totiž jeho uvolnění vedoucím certifikačního orgánu či místa, které je podmínkou pro vydání nových certifikátů. Než k tomu dojde, musí vedoucí auditor uzavřít a zkompletovat veškerou povinnou dokumentaci z auditu, vetoman jí musí přezkoumat (v případě závad se tato zasílá zpět vedoucímu auditorovi k dopracování) a vedoucí certifikačního místa finálně schválit. Za příznivých okolností lze tyto činnosti urychlit a zkoordinovat tak, že nové certifikáty jsou k dispozici již několik dní po závěrečné schůzce auditu. Ve skutečnosti může celý tento proces zpomalit např. uzavírání případných neshod z auditu anebo prostá skutečnost, že konci přechodného období předchází období letních prázdnin a dovolených s předpokládaným nedostatkem kapacit. Což se týká hlavně plánování auditů v mimořádných „předčasných“ termínech. V takových případech budou mít přednost audity v termínech navázaných na certifikační cyklus a nepochybně bude platit staré pravidlo, že „kdo dřív přijde...“. Každopádně lze očekávat, že certifikační organizace čeká bez ohledu na meteorologickou situaci opravdu „horké léto“.

Na druhou stranu je nepochybnou výhodou odloženého přechodu na nové normy i skutečnost, že za 26 měsíců platnosti nových norem už jsou přece jen k dispozici jisté zkušenosti s aplikací nových požadavků, a to jak na straně organizací a jejich případných poradců, tak i na straně auditorů. Patrně nejzásadnější změnou, kromě ne zcela podstatných názvoslovných rozdílů, je aplikace přístupu ke strategickému řízení na základě identifikace rizik a příležitostí. Ač se v této zásadě vychází z logické úvahy, že vedení společností si pro udržitelnost svého podnikání musí stanovit vize a strategické cíle a jejich dosahování pak řídit, není formální risk management na úrovni strategického řízení pro mnohé firmy zcela běžnou praxí.

Novely norem, především pak ISO 9001, tak pobízejí organizace k identifikaci významných interních a externích aspektů a zainteresovaných stran a jejich požadavků, kterými se organizace hodlá závazně řídit. Identifikace a následné řízení významných rizik se pak minimálně týká právě těchto závazných požadavků zainteresovaných stran, zejména pak zákazníků a orgánů veřejné správy. Normy nejsou přitom nijak návodné v metodikách risk managementu a prokazování jeho výsledků před třetí stranou. Nabízí se tak aplikace existujících firemních postupů pro řízení rizik, např. inspirace z řízení environmentálních aspektů nebo rizik bezpečnosti práce a vytváření příslušných registrů. K dispozici jsou také osvědčené metody SWOT analýzy, která navíc

podporuje i vyváženost rizik příležitostmi, tedy jakýmisi „pozitivními“ riziky či „katalyzátory“ dosahování cílů. Obě normy také ve své bibliografii odkazují na normu ISO 31000 Management rizik - Principy a směrnice.

Je navíc žádoucí, aby řízení rizik a také změn, bylo aplikováno i na další procesy, jako jsou zlepšování prostřednictvím cílů kvality, řízení návrhu a vývoje, plánování a řízení výroby a poskytování služeb, ať již jsou realizovány operativně nebo formou projektového řízení. Koncept cílů kvality se navíc nově inspiroval environmentálními cíli, resp. programy z verze ISO 14001:2004, takže nově je třeba prokazovat naplňování příslušných zdrojů pro jejich dosažení i v oblasti kvality.

Závěrem lze říci, že nové kritériální požadavky pro certifikaci systémů managementu kvality a environmentu, nejsou nadměrně rozsáhlé a jsou plně v souladu s moderními trendy pro řízení podnikatelských procesů. Organizace, které mají důvody prokazovat soulad svých řídicích procesů s normami ISO 9001 a ISO 14001 a které se ještě neodhodlaly přejít na novelizované požadavky, riskují více odkladem rozhodnutí než předčasným tranzitním auditem. Případné neshody, které mohou vyplývat z nedostatečného pochopení novinek lze totiž odstraňovat průběžně, aniž by byla platnost certifikátu ohrožena. Kapacitní problémy auditorských firem však mohou vést v extrémních případech k ohrožení kontinuální platnosti certifikátů, což v některých případech může vést k ohrožení plnění požadavků zainteresovaných stran a tím i strategických podnikatelských zájmů.

V roce 2018 lze navíc očekávat vydání nové normy pro systém managementu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci – ISO 45001 (nahradí BS OHSAS 18001) a poté i novely ISO 50001 pro systém energetického managementu. Tím bude zahájeno tříleté přechodné období pro souběh starých i nových kritérií i v těchto oblastech. A protože se bude jednat o normy, které budou rovněž strukturovány dle HLS, včasná harmonizace nových požadavků pro systémy managementu kvality a environmentu usnadní dotčeným firmám také přechod na nové požadavky i v těchto oblastech.

Mgr. Viktor Šaroch

Mobil: +420 602 664 895, E-mail: saroch@tuev-nord.cz

www.tuv-nord.cz